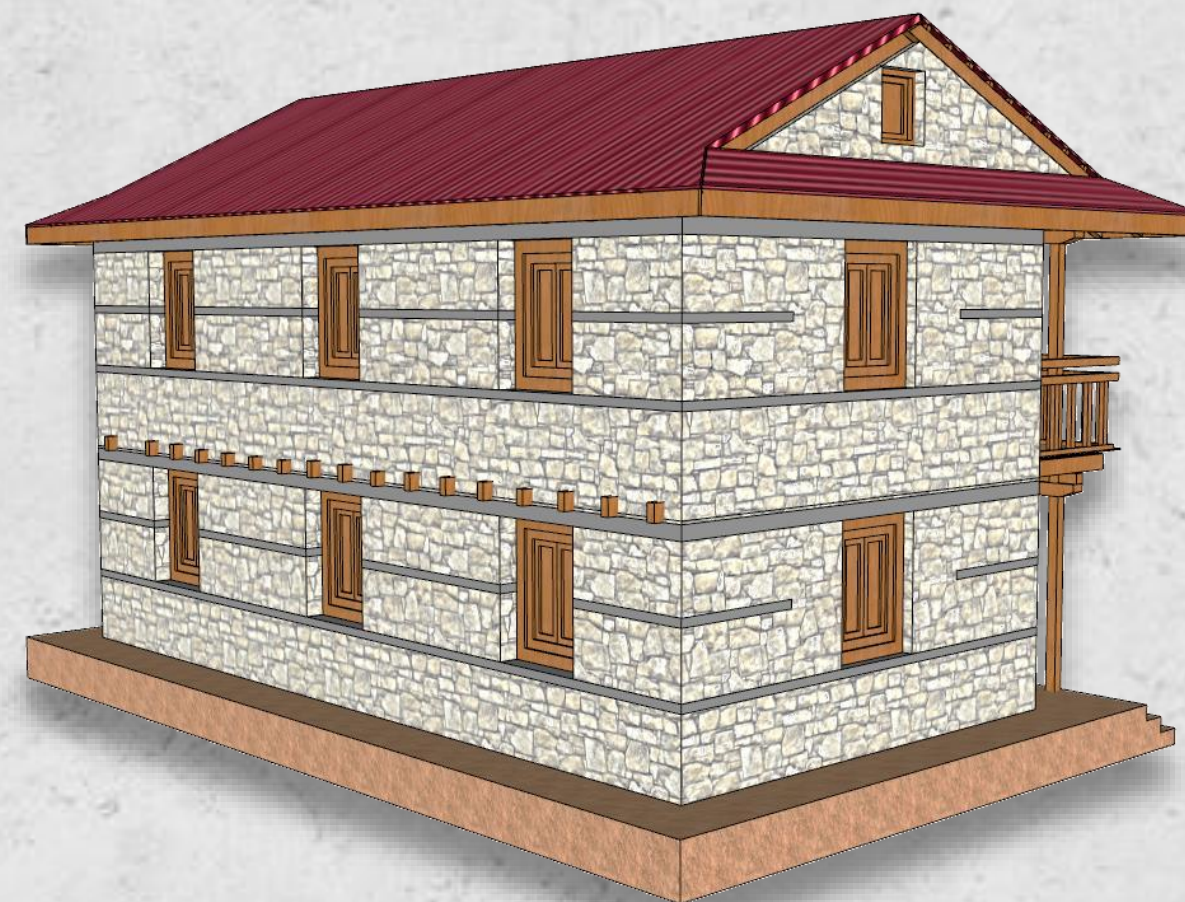

नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा बन्ने

आवासीय भवनको नमूना नक्सा पुस्तिका

नमूना नक्सा ३

ढुङ्गा-सिमेन्टको घर

USAID

अमेरिकी जनताबाट

NSET

Disaster Resilient Communities in Nepal

यो सामग्री विपद् उत्थानशील समुदायका लागि प्राविधिक सहायता कार्यक्रम “मेरो सुरक्षित गाउँ” अन्तर्गत भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET) द्वारा तयार गरिएको हो ।
अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (USAID) को आर्थिक सहयोगमा यो कार्यक्रम नेपालका ७ ओटा गाउँपालिकाहरूमा कार्यान्वयन भइरहेको छ ।
यस पुस्तकका विषयवस्तु र सामग्री भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET) का जिम्मेवारी हुन् र
तिनले USAID वा अमेरिकी सरकारको विचार प्रतिबिम्बित गर्छन् भन्ने जरुरी छैन ।

भूमिका

नेपाल उच्च भूकम्पीय जोखिम भएको मूलुक हो । भूकम्पबाट हुन सक्ने जनधनको क्षति कम गर्न हामीले निर्माण गर्ने भवन, संरचनाहरु भूकम्प थेग्न सक्ने गरी निर्माण गर्नु अपरिहार्य छ । त्यसका लागि हामीले राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम भवन संरचनाहरुको डिजाइन गर्ने र निर्माण गर्ने परिपाटी अवलम्बन गर्नुपर्दछ । नेपालमा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन वि.सं. २०६० सालमा शुरु भएकोमा हालसम्म मुलुकका धेरै नगरपालिका र गाउँपालिकाहरुमा यो संहिता कार्यान्वयन भइसकेको र कतिपय पालिकाहरुमा हुने क्रममा रहेको अवस्था छ । राष्ट्रिय भवन संहितालाई नेपालका सबै पालिकाहरुमा कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकार, सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र नगरपालिका तथा गाउँपालिकाहरुबाट प्रयासहरु भइरहेका छन् । स्थानीय स्तरमा हुने निर्माण कार्यलाई राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम गर्न गराउन सघाउने उद्देश्यले निर्माण कार्यमा आम नागरिकलाई सहयोगी हुने गरी भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपालले यो 'नेपालको ग्रामीण क्षेत्रमा बन्ने आवासीय भवनको नमूना नक्सा पुस्तिका' सन्दर्भ सामग्री तयार गरेको छ ।

यो पुस्तिकाले विशेष गरी ग्रामीण क्षेत्रमा बन्ने घरहरुलाई राष्ट्रिय भवन संहिता अनुसार सुरक्षित हुने गरी निर्माण गर्न सघाउ पुर्याउने छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले सबै प्रकारका भवनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाबाट निर्माण अनुमति लिएर मात्र निर्माण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिका र नगरपालिकाहरुमा पर्याप्त प्राविधिक जनशक्तिको अभाव तथा जनचेतनाको कमी जस्ता कारणहरुले गर्दा सबै भवनहरु निर्माण अनुमति प्रक्रियामा आउन सकेका छैनन् । तसर्थ यस पुस्तिकाले ग्रामीण भेगमा बन्ने घरहरुलाई भवन निर्माण अनुमति प्रक्रियामा आउन सहजीकरण गर्नेछ, भन्ने विश्वास लिएका छौं । यसमा भवन निर्माण अनुमति प्रक्रियामा चाहिने नक्साहरु, घरधनीलाई बुझ्न भवनका नमूना चित्रहरु तथा विवरणहरु, भवन निर्माण सामग्री र लागत अनुमान गर्न आवश्यक विवरणहरु समावेश गरिएको छ ।

हामीले आगामी दिनमा राष्ट्रिय भवन संहिता कार्यान्वयनलाई सहजीकरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिदै नेपालमा बन्ने भवनहरुको नमुना नक्शाहरुको श्रृंखला तयार गर्दै जाने उद्देश्य लिएका छौं ।

अन्त्यमा, यो पुस्तिका तयार गर्ने कार्यमा संलग्न हुनु भएका सम्पूर्ण विज्ञ तथा सहयोगीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस सामग्री उपर आफ्ना राय, सुझाव तथा अन्य उपयुक्त प्राविधिक जानकारी समेत उपलब्ध गराउनु हुन सबैमा सादर अनुरोध गर्दछु । प्राप्त हुने राय, सुझावहरुका आधारमा यस पुस्तिकालाई अझ परिष्कृत बनाउने छौं ।

सूर्य नारायण श्रेष्ठ

कार्यकारी निर्देशक

भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET)

विषय सूची

१	परिचय	१
१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	उद्देश्य	१
१.३	पद्धति.....	१
१.४	भवनको विवरण.....	१
२	नमूना भवनको विवरण	२
२.१	भवनको पूर्ण स्वरूप	२
२.२	भवनको प्राविधिक विवरण.....	२
२.३	भवन निर्माण मापदण्ड	३
३	नक्सा विवरण	४
३.१	वास्तुगत नक्सा.....	५
३.२	संरचनात्मक नक्सा	१४
४	भवन निर्माण सामग्री विवरण	२२
५	भवन निर्माणको अनुमानित लागत	२२

१ परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

विगतका भूकम्पहरूमा भएका विनाशलाई केलाएर हेर्दा भूकम्पबाट हुने क्षतिको प्रमुख कारण कमजोर घर तथा संरचनाहरूको निर्माण नै रहेको छ । त्यसैले भूकम्पीय सुरक्षा अभिवृद्धिका लागि घर तथा संरचनाहरूको निर्माणमा भूकम्पीय सुरक्षाको अवधारणालाई समाहित गर्नु अपरिहार्य देखिन्छ । भूकम्पीय सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्नको लागि नेपाल सरकारले भूकम्प सुरक्षित घर निर्माण कार्यको लागि भवन संहिता, मापदण्ड, निर्देशिका, ऐन र कानूनहरूको निर्माण र कार्यान्वयन गर्दै तथा गराउँदै आइरहेको छ । यसै तथ्यलाई मनन गरी, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति, अनुगमन र नियमनको अधिकार दिएको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले सबै प्रकारको घरलाई गाउँ/नगरपालिकाबाट निर्माण अनुमति लिएर मात्र निर्माण गर्ने भनेर उल्लेख गरेको छ । गाउँ/नगरपालिकामा पर्याप्त प्राविधिकहरूको अभाव र विभिन्न जटिलताले गर्दा गाउँघरमा परम्परागत तरिकाले बन्ने घरहरू अझै पनि नक्सा पास प्रकृत्यामा आउन चुनौतिपूर्ण छ । यो पुस्तिकाले गाउँघरमा बन्ने यस्ता घरहरूलाई निर्माण अनुमति प्रक्रियामा ल्याउन सहज बनाउने अपेक्षा गरिएको छ ।

नेपालको हिमाल, पहाड र तराई गरी तीन भौगोलिक क्षेत्रमा आफ्नै प्रकारका अद्वितीय एवं विशिष्ट संस्कृति र जीवन शैलीको प्रतिनिधित्व गर्ने वास्तुकला छन् । यस्ता घरहरू स्थानीय सामग्री (ढुङ्गा, माटो, बाँस, काठ, पराल आदि) प्रयोग गरी घरधनी स्वयम्ले नै निर्माण गर्ने गर्दछन् । विभिन्न कारणले यस्ता घरहरू नेपालमा विद्यमान प्रकोप वा जोखिमको दृष्टिकोणले असुरक्षित रहेका छन् । त्यसैले कम खर्चमा बन्ने यस्ता घरहरूलाई भवन संहिता अन्तर्गत निर्माण गरी घरलाई सुरक्षित बनाउने प्रयासमा सघाउने अभियानले यो पुस्तिका तयार पारिएको छ ।

१.२ उद्देश्य

आवासीय भवनको नमूना नक्सा पुस्तिकाको उद्देश्यहरू यस प्रकार छन्:

- वास्तुगत, संरचनात्मक र परम्परागत भवन निर्माण शैली वा प्रकृत्या संरक्षण गर्ने ।
- नेपालको राष्ट्रिय भवन संहिताका आधारमा ग्रामीण क्षेत्रका भवनहरूलाई सुरक्षित भवनको निर्माणमा मद्दत पुर्याउने ।
- ग्रामीण क्षेत्रमा निर्माण हुने भवनहरूलाई भवन निर्माण अनुमति प्रक्रियामा आउन मद्दत पुर्याउने ।
- स्थानीय निर्माण सामग्रीको प्रयोगबाट कम खर्चमा भवन निर्माण गर्न मद्दत पुर्याउने ।

१.३ पद्धति

ग्रामीण क्षेत्रको वास्तुगत, संरचनात्मक र परम्परागत निर्माण शैली र अभ्यासका साथै घरधनीको आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी यो नमूना नक्सा तयार गरिएको हो । यो पुस्तिका सुर्खेत जिल्लाको सिम्ला गाउँपालिकामा गरिएको भवन अध्ययन सर्वेक्षणको आधारमा तयार गरिएको छ । भवन अध्ययनमा विद्यमान निर्माण अभ्यास, स्थानीय निर्माण सामग्री, घरधनीको आवश्यकता आदि जस्ता विषयहरूमा अध्ययन गरिएको थियो ।

१.४ भवनको विवरण

नेपालको खोला, बगर र पहाडी क्षेत्रमा ढुङ्गा सजिलै पाउन सकिन्छ । मध्यम गर्मी र जाडो मौसम भएको ठाउँमा राम्रो हावा प्रवाह प्रदान गर्न तथा चिसो छेक्न ढुङ्गा प्रयोग गरी घर निर्माण गरिन्छ । ढुङ्गा र सिमेन्ट प्रयोग गरी निर्माण गरेको भवनहरू टिकाउ, बलियो, किफायती, अग्नि प्रतिरोधी, ध्वनि निरोधक र वातावरण मैत्री हुन्छन् । यस्तो भवन निर्माणका लागि आवश्यक प्रविधि र सीपहरू स्थानीय स्तरमा सजिलै उपलब्ध हुन्छ र स्थानीय निर्माणकर्मीद्वारा पनि सजिलै निर्माण गर्न सकिन्छ । नेपालको पहाडी क्षेत्रमा अत्याधिक मात्रामा बन्ने गरेका यस्ता भवनहरूको मौलिक पहिचान र विशेष सांस्कृतिक महत्व भएकाले यस्ता भवनहरूको निर्माणलाई निरन्तरता दिनुपर्ने देखिन्छ ।

२ नमूना भवनको विवरण

२.१ भवनको पूर्ण स्वरूप

नमूना भवन, भान्सा घर, गोठ, र शौचालयको पूर्ण स्वरूप

नमूना भवन, भान्सा घर, गोठ, र शौचालयको पूर्ण स्वरूप

२.२ भवनको प्राविधिक विवरण

न्यूनतम जग्गाको क्षेत्रफल : ६६ फिट ९ इन्च मोहडा, २९ फिट ८ इन्च चौडाइको जग्गा

लक्षित परिवार संख्या : एक परिवार

तला संख्या : दुई तला र बुइगल

भवनको लम्बाइ र चौडाइ : १९ फिट लम्बाइ, ३० फिट चौडाइ

भुइँ तलाको क्षेत्रफल : ६७४ वर्ग फिट

कुल क्षेत्रफल : १६९४ वर्ग फिट

कुल उचाइ : २१ फिट ६ इन्च

भुइँ तलाको उचाइ : ७ फिट

जमिन सतहदेखि पिँडि सतह सम्मको उचाइ : १ फिट ६ इन्च

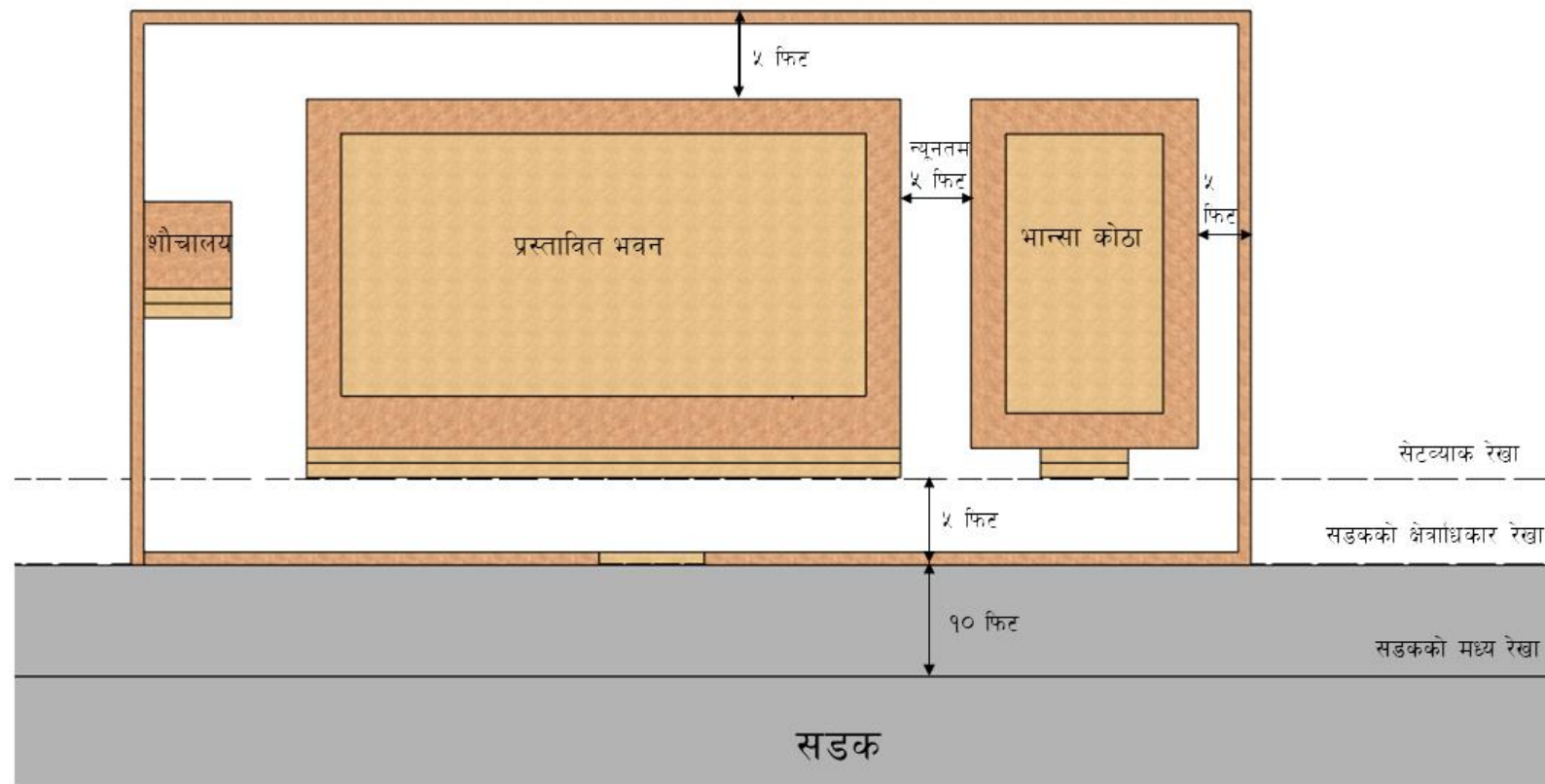
कोठा संख्या : भुइँ तलामा तीनवटा र पहिलो तलामा तीनवटा

कोठाको नाप : १२ फिट लम्बाइ, ८ फिट चौडाइ

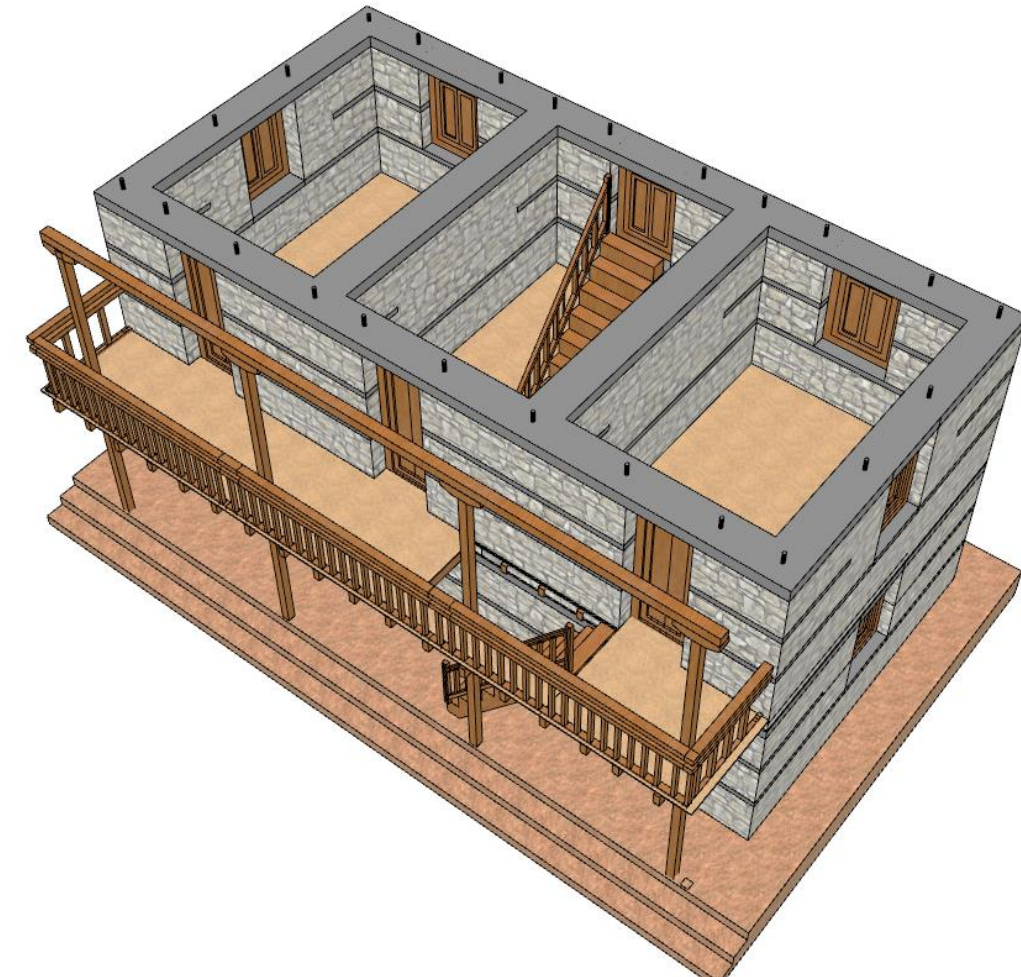
गारोको प्रकार र मोटाइ : १८ इन्च मोटाइ भएको ढुङ्गाको गारो

यस प्रकारको ढुङ्गा सिमेन्टको भवनलाई भूकम्प प्रतिरोधी र बलियो बनाउन भवनको जग देखि छानासम्म कुनामा १६ मिमि मोटाइ भएको फलामको डन्डी राखिन्छ । भ्याल ढोकाको छेउमा १२ मिमि मोटाइ भएको फलामको डन्डी राखिन्छ । भ्याल ढोकाको तल माथि र बिचको सतहमा सिमेन्टको तेर्सो पट्टी लगाइन्छ । यस नमुना भवनमा शौचालय र भान्सा कोठा भने छुट्टै निर्माण गरिन्छ ।

फ्रेम, खाँबो, भाटा, थाम, र निदालहरु सालको काठको बनाइएको छ । ढोका र भ्यालहरु सालको काठ प्रयोग गरेर बनाईन्छ ।

न्यूनतम सेटब्याक विवरण दृश्य

फलामको डन्डी र विभिन्न सतहमा सिमेन्टको तेर्सो पट्टी सहित नमूना भवनको विवरण दृश्य

२.३ भवन निर्माण मापदण्ड

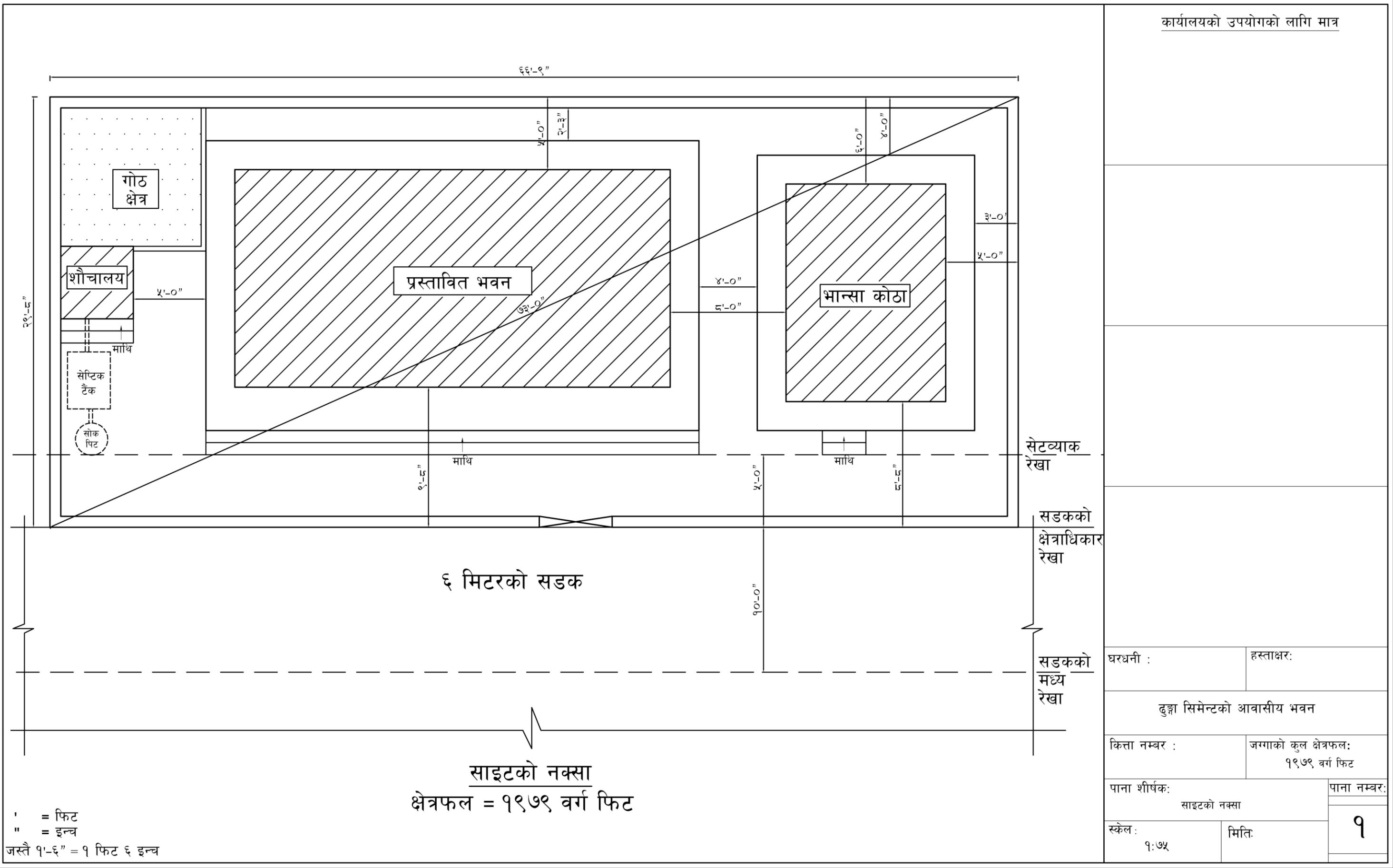
सुरक्षित घर र बस्तीको निर्माणका लागि नेपाल सरकारले २०७२ मा बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभुत निर्माण मापदण्ड लागू गरेको थियो । जस अनुसार, घर बनाउँदा पालना गर्नुपर्ने केहि आवश्यक नियमहरु निम्न प्रकार रहेका छन् :

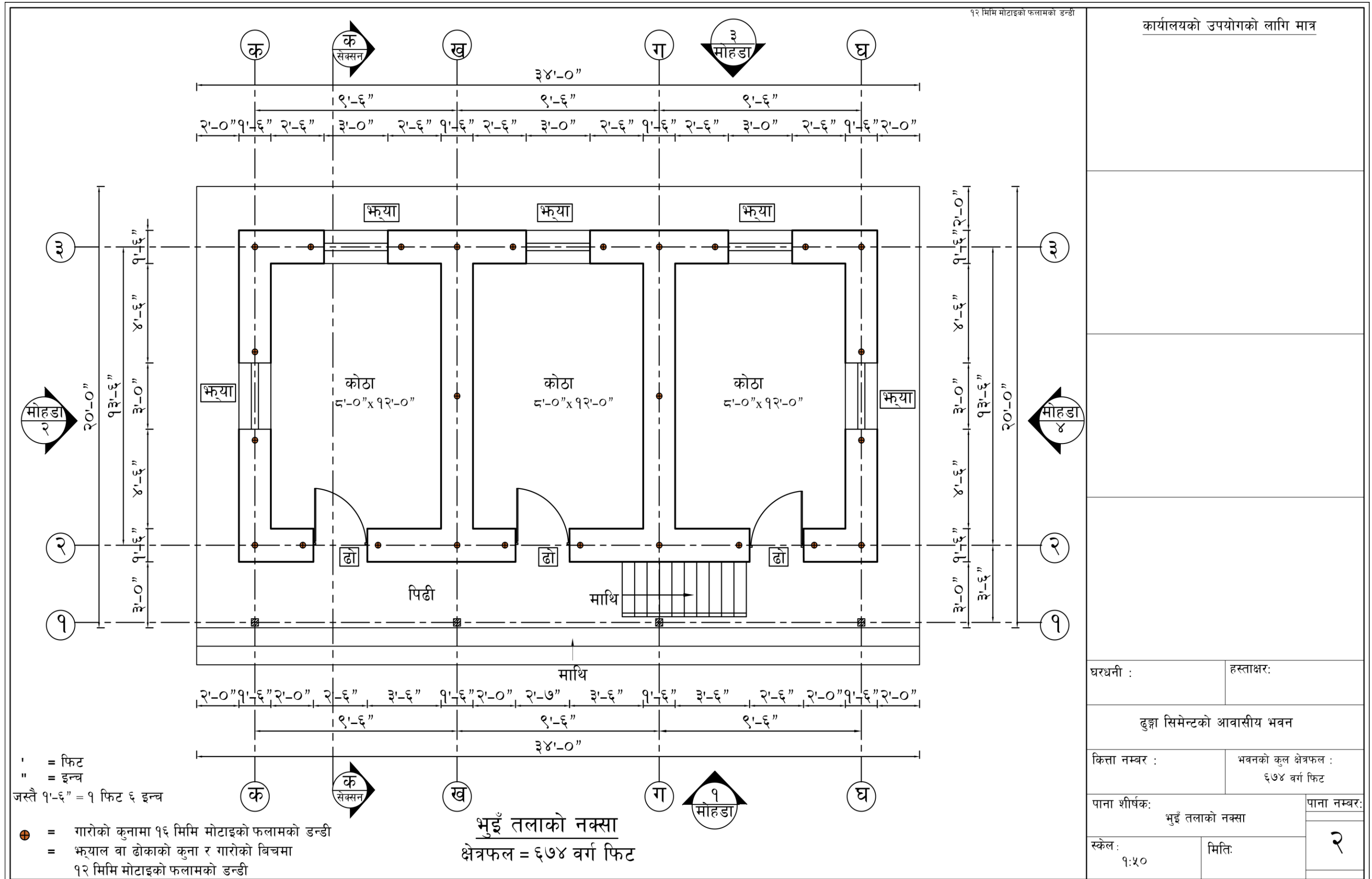
- सडक छेउमा भवन निर्माण गर्दा सो सडकको मध्य रेखाबाट न्यूनतम १० फिट छोडेर मात्र सीमा पर्खाल निर्माण गर्नु पर्दछ ।
- सडक छेउमा भवन निर्माण गर्दा सडक तर्फ सीमा पर्खालबाट न्यूनतम सेटब्याक ५ फिट कायम हुनु पर्दछ ।
- सीमा पर्खाल निर्माण गर्दा अधिकतम ४ फिट अग्लो गारो र सो माथि २ फिट अग्लो जाली राखी निर्माण गर्न पाइन्छ ।
- कुल जग्गा क्षेत्रमा ६० प्रतिशत वा कममा भवन निर्माण गर्न पाइन्छ ।
- जग्गाको सिमानाबाट भवनको भ्याल वा ढोकासम्म न्यूनतम ५ फिट छोडेको हुनु पर्दछ ।

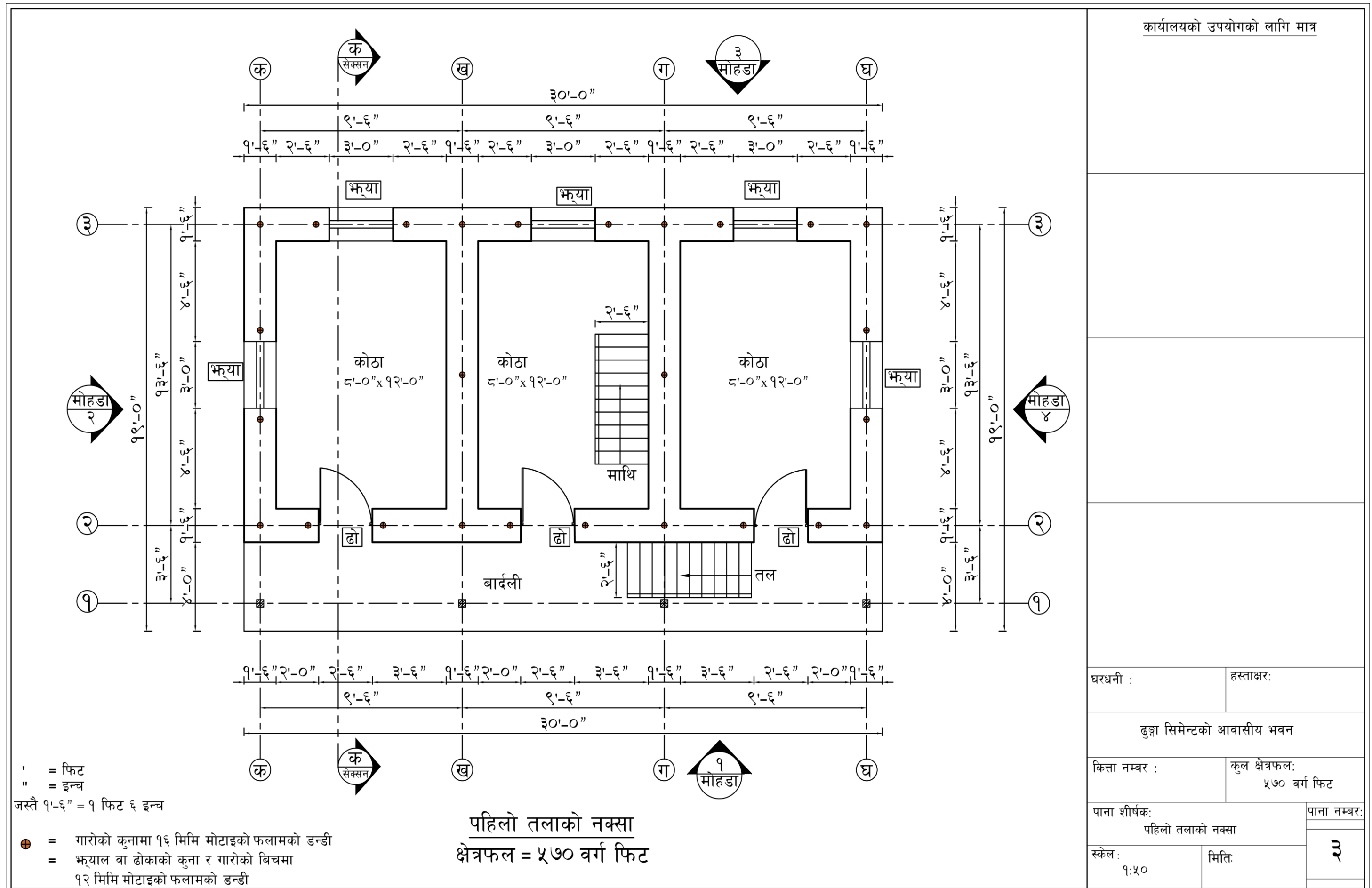
३ नक्सा विवरण

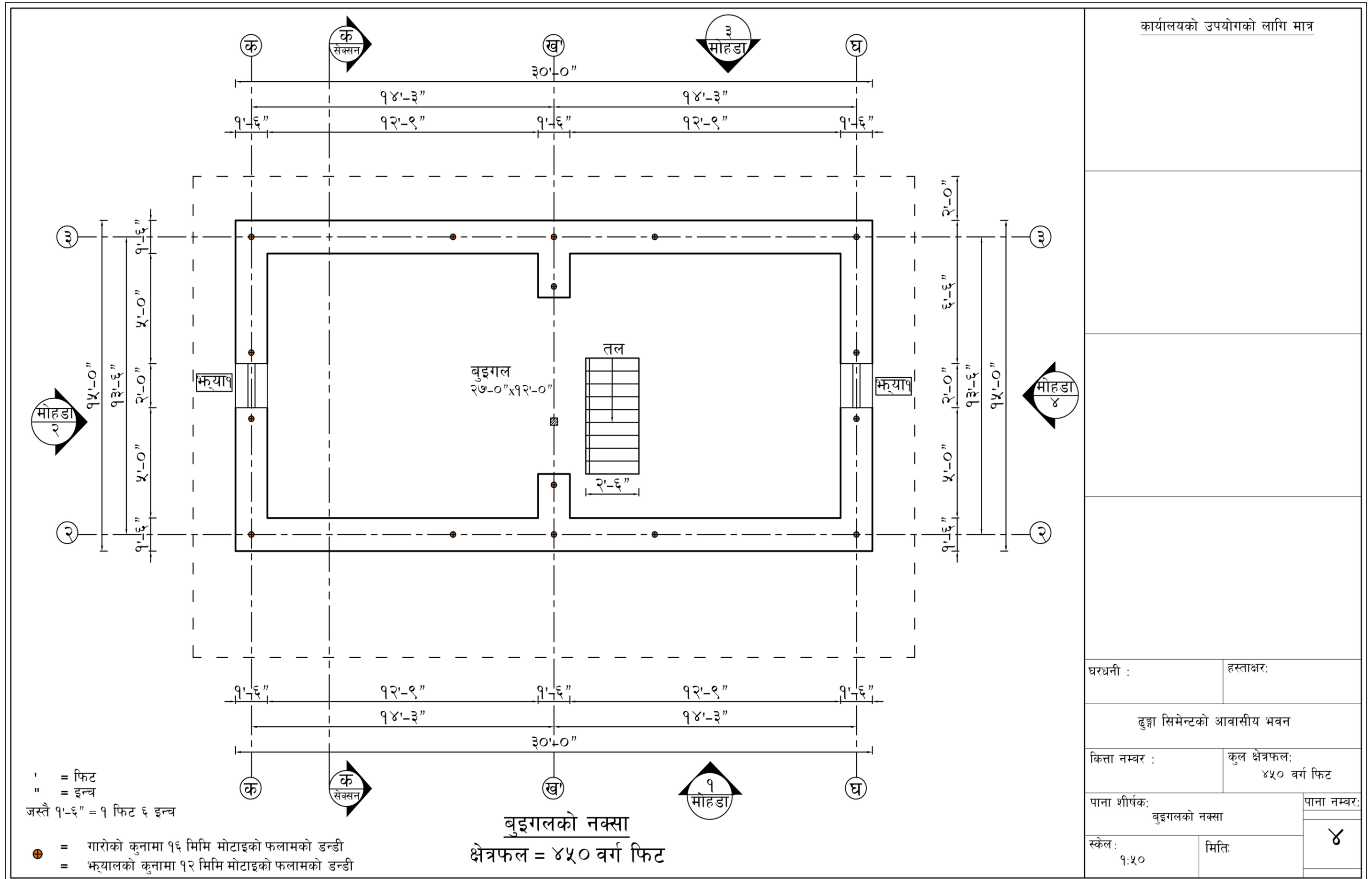
ढुङ्गा सिमेन्टको नमूना भवनको
वास्तुगत र संरचनात्मक नक्सा विवरण

३.१ वास्तुगत नक्सा

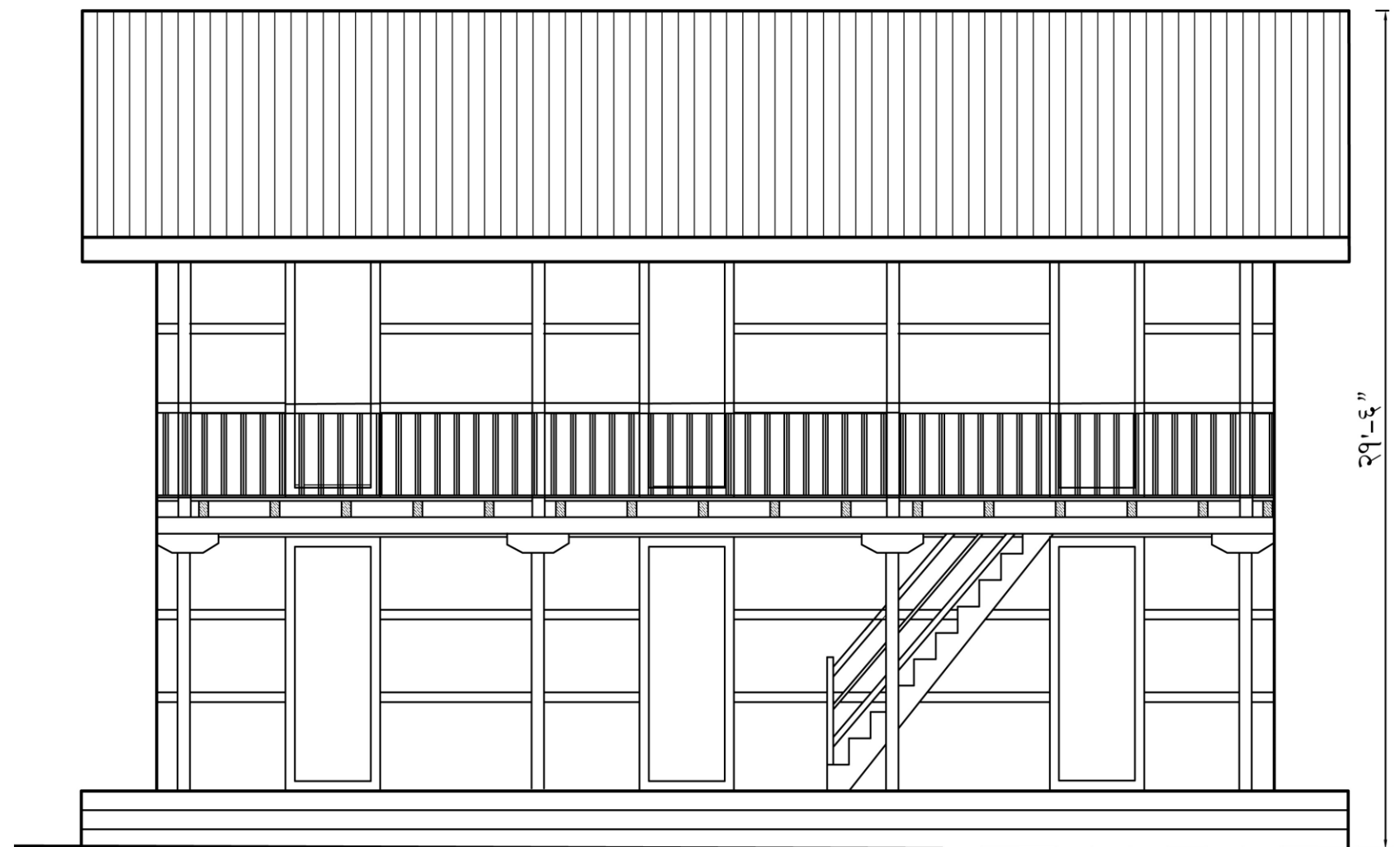

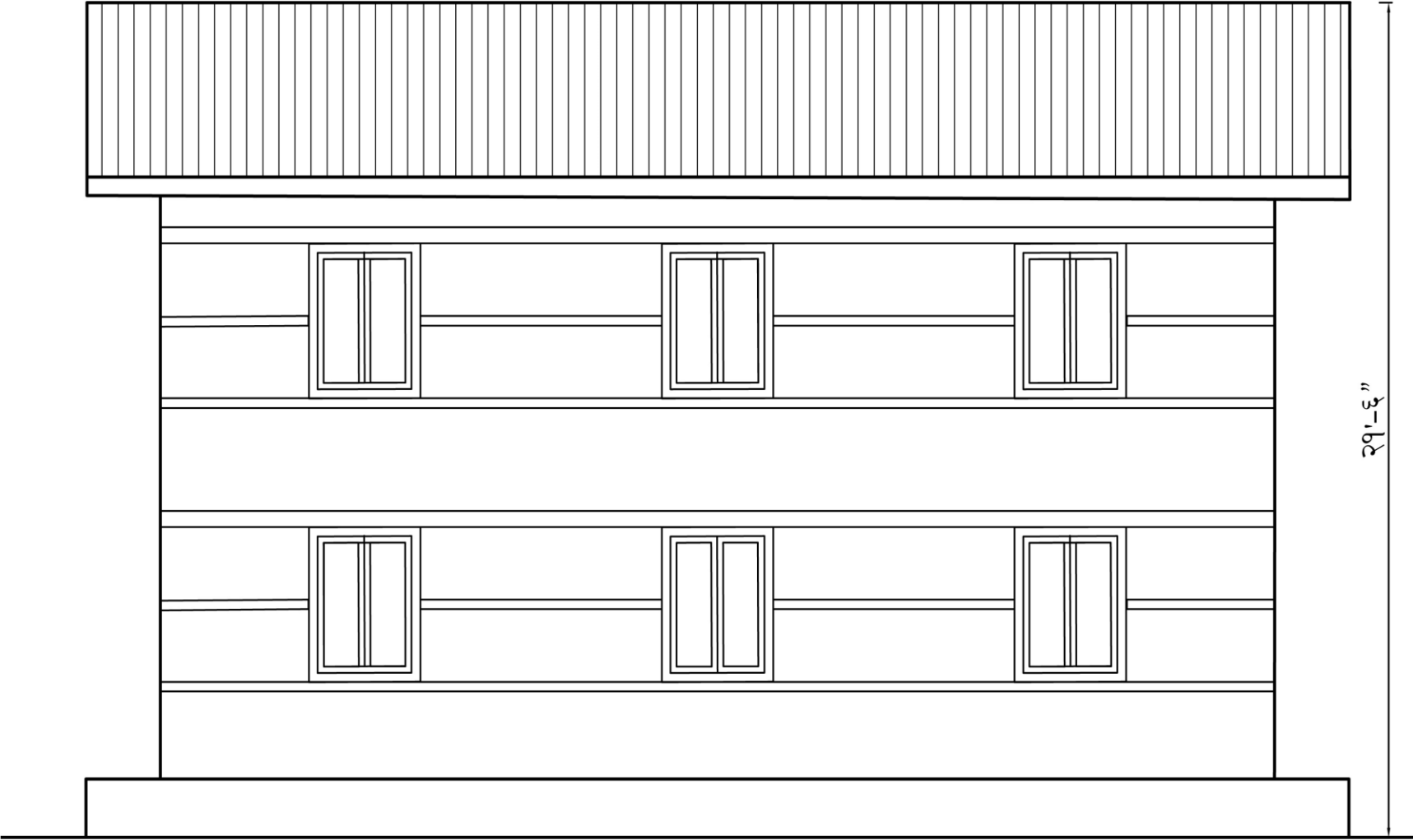
		कार्यालयको उपयोगको लागि मात्र	
बायाँ मोहडा	दायाँ मोहडा	घरधनी :	हस्ताक्षर:
		ढुङ्गा सिमेन्टको आवासीय भवन	
		कित्ता नम्बर :	
		पाना शीर्षक: मोहडा	पाना नम्बर:
		स्केल : १:५०	मिति:
		६	

अगाडिको मोहडा

कार्यालयको उपयोगको लागि मात्र

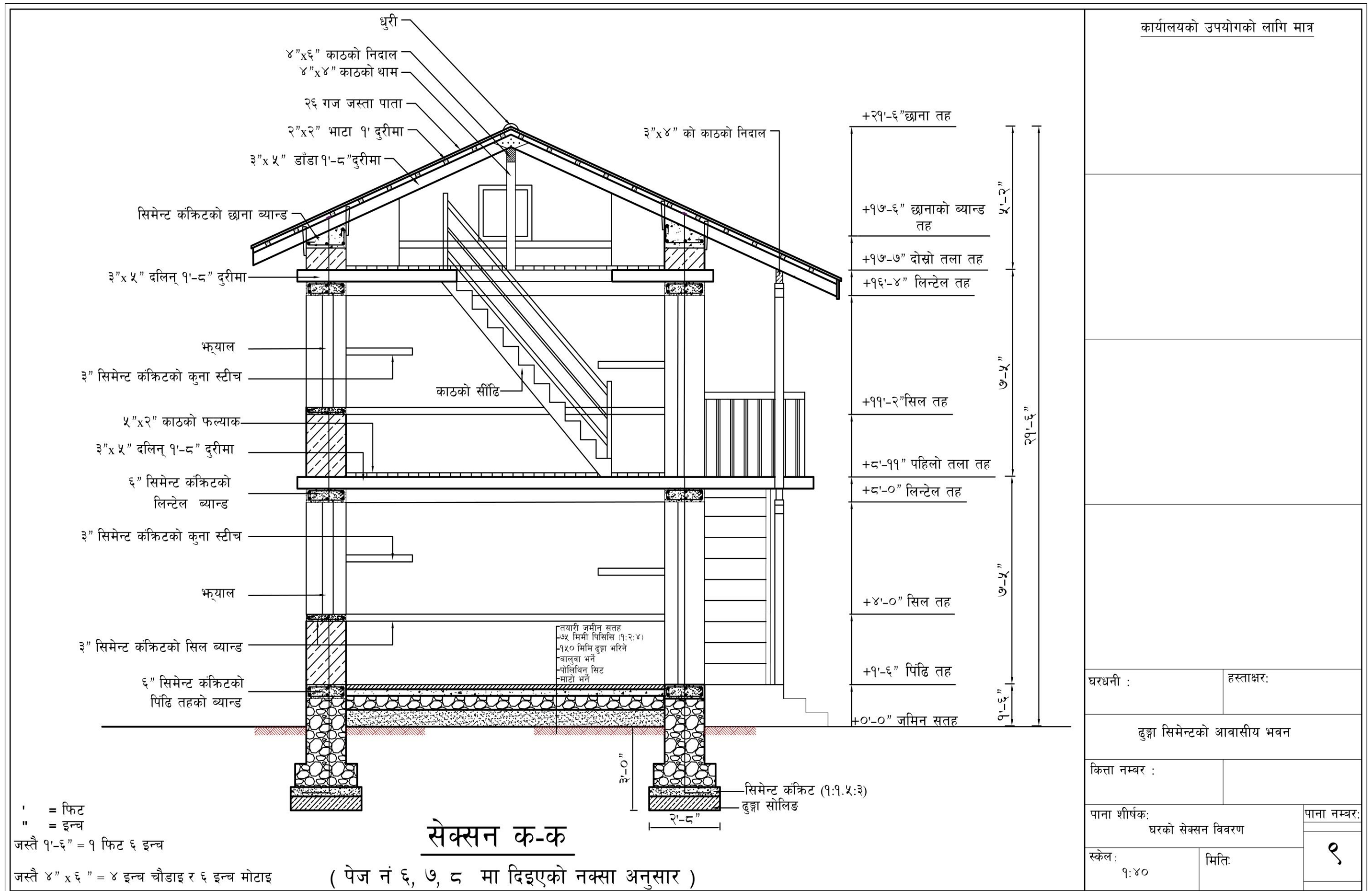
घरधनी :	हस्ताक्षर:
ढुङ्गा सिमेन्टको आवासीय भवन	
कित्ता नम्बर :	
पाना शीर्षक: मोहडा	पाना नम्बर:
स्केल : १:५०	मिति:
	७

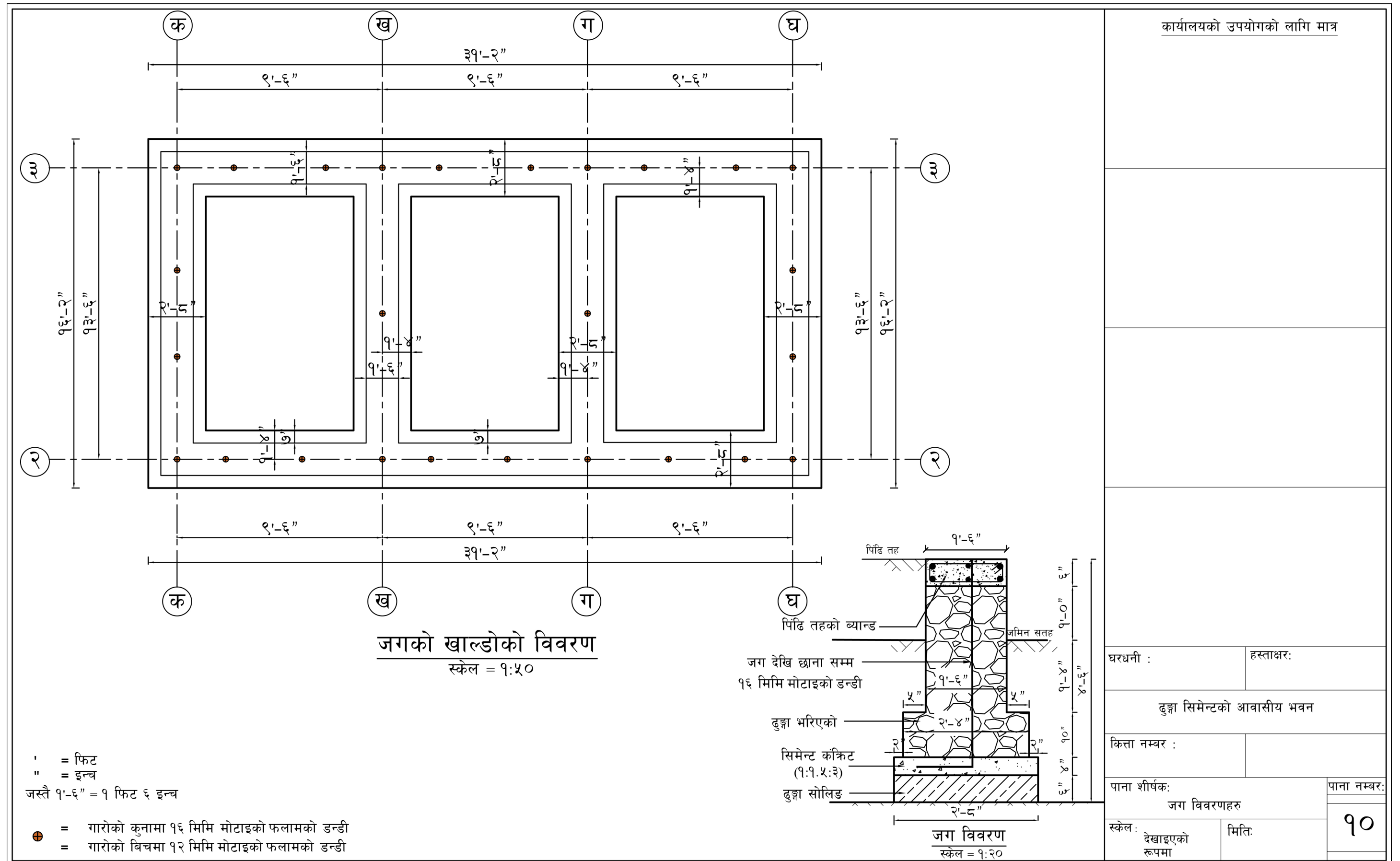
पछाडिको मोहडा

कार्यालयको उपयोगको लागि मात्र

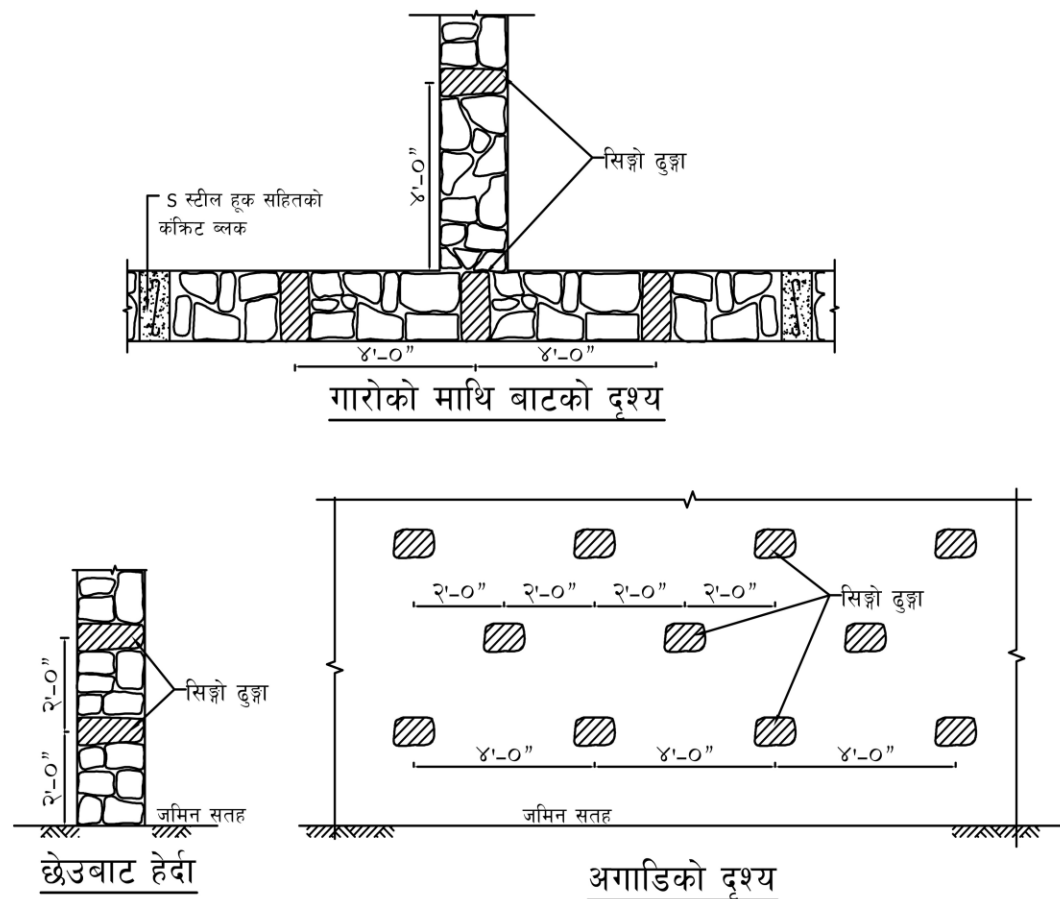
घरधनी :	हस्ताक्षर:
ढुङ्गा सिमेन्टको आवासीय भवन	
कित्ता नम्बर :	
पाना शीर्षक: मोहडा	पाना नम्बर:
स्केल : १:५०	मिति:
८	

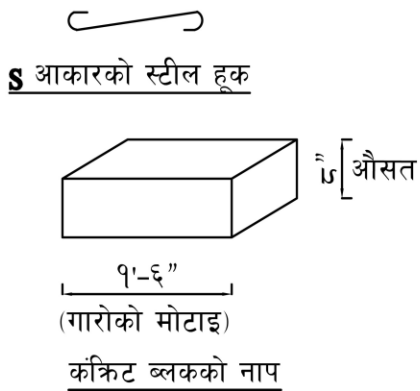
३.२ संरचनात्मक नक्सा

कार्यालयको उपयोगको लागि मात्र

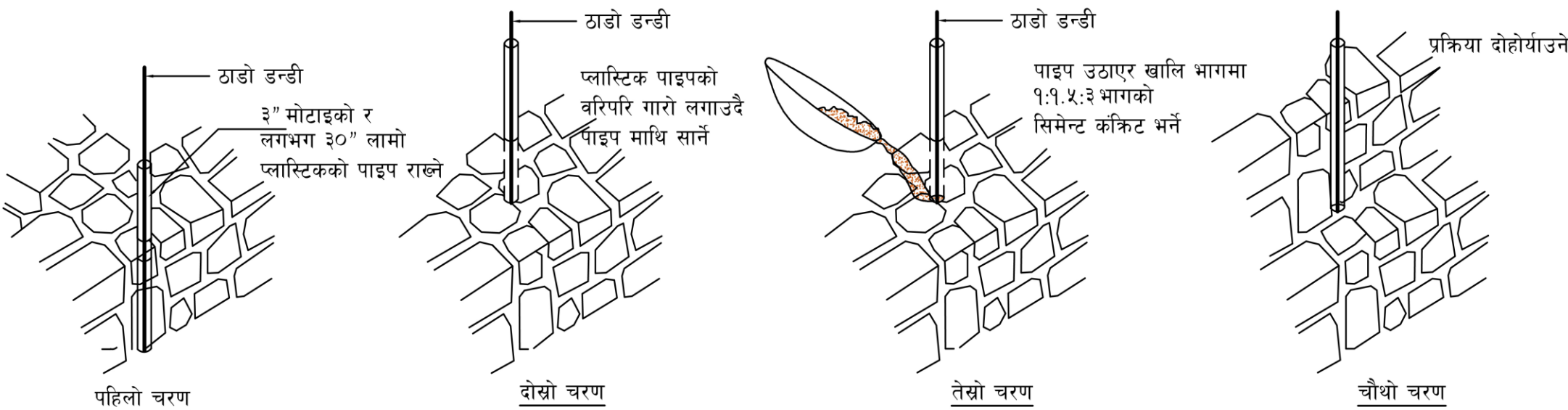

* सिङ्गो ढुङ्गा नभएको खण्डमा
S आकारको स्टील हुक प्रयोग गरेर
कंक्रीट ब्लक (१:१.५:३) प्रयोग गर्ने

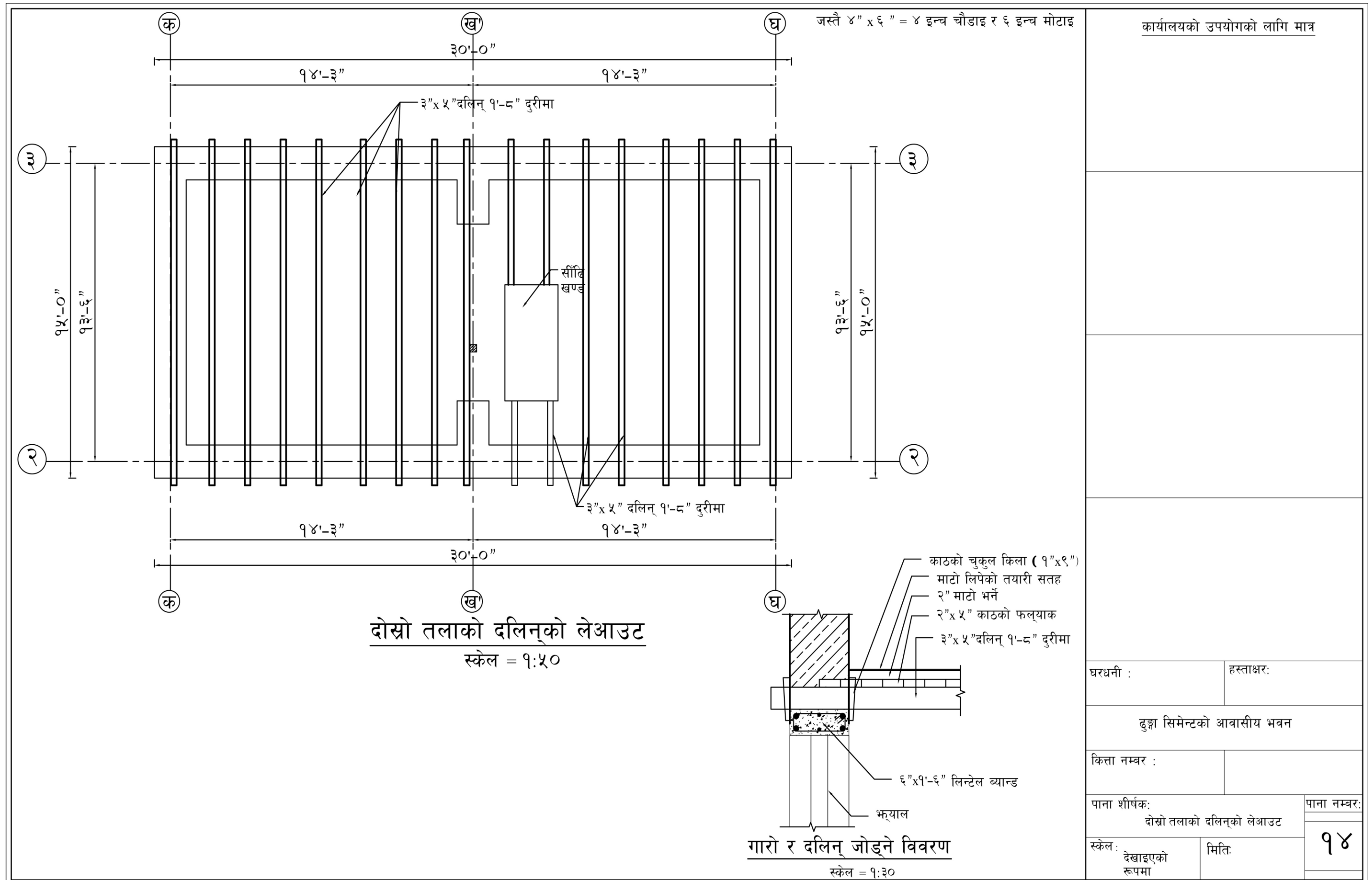
सिङ्गो ढुङ्गा नभएमा कंक्रीट ब्लक प्रयोग गर्ने तरिका
स्केल = १:३०

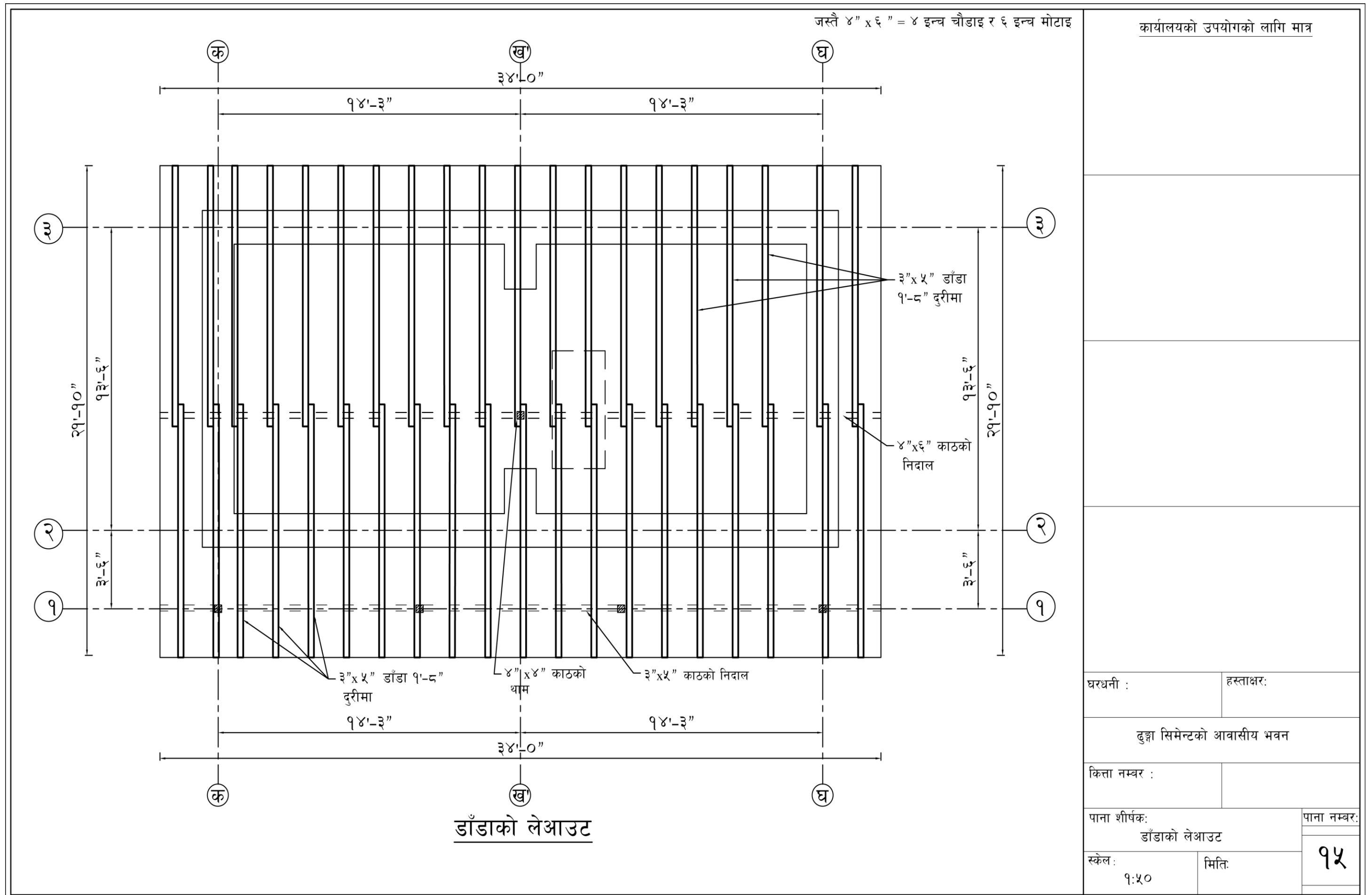
गारोमा सिङ्गो ढुङ्गाहरू राख्ने विवरण
स्केल = १:५०

डन्डीको वरिपरि सिमेन्ट कंक्रीट राख्ने तरिकाका चरणहरू
स्केल = मापन नगरिएको

घरधनी :	हस्ताक्षर:
ढुङ्गा सिमेन्टको आवासीय भवन	
कित्ता नम्बर :	
पाना शीर्षक: गारोको विवरणहरू	पाना नम्बर:
स्केल : देखाइएको रूपमा	मिति:
१२	

४ भवन निर्माण सामग्री विवरण

	निर्माण सामग्रीको विवरण	एकाई	जम्मा परिमाण	दर	रकम
क	भवनको संरचनात्मक सामग्री				
१	सल्लाको काठ	घन मिटर	६		
२	ढुङ्गा	घन मिटर	१००		
३	नरम काठ	घन मिटर	३.२		
४	किला	के.जी.	४७		
५	१०० मी.मी. बोल्ट	संख्या	३५		
६	जस्तापाता	वर्ग मिटर	९०		
७	J आकारको हुक	वर्ग मिटर	१८८		
८	८ मी.मी. नट बोल्ट	वर्ग मिटर	२२६		
९	बिटुमिन वासर	वर्ग मिटर	३७५		
१०	पानी	लि.	७,०१५		
११	ह्याण्डल (साधारण)	संख्या	१८		
१२	होल्डफास्ट	संख्या	४४		
१३	पेच किला	संख्या	२६५		
१४	ओ.पि.सि सिमेन्ट	बोरा	२३६		
१५	पि.पि.सि सिमेन्ट	बोरा	१३		
१६	बालुवा	घन मिटर	४३		
१७	२० मि.मि. गिट्टी	घन मिटर	११		
१८	४० मि.मि. गिट्टी	घन मिटर	१.८		
१९	डन्डी	के.जी.	१,४४३		
२०	बाइन्डिङ तार	के.जी.	१४		
२१	प्राइमर	लि.	४		
२२	डिस्टेम्पर	लि.	७.२		
२३	७५ मी.मी. कब्जा	संख्या	७१		
२४	४ मि.मि. मोटो सिसा	संख्या	१०		
२५	एमएस प्लेट (P6)	संख्या	९२०		
२६.	सादा पाना	मिटर	४		
ख.	जनशक्ति				
	सिपालु	जना	२५७		
	ज्यामी	जना	३८६		

५ भवन निर्माणको अनुमानित लागत

प्लिन्थ क्षेत्रफल : ६७४ वर्ग फिट

जम्मा क्षेत्रफल : १६९४ वर्ग फिट

वर्ग फिट दर : रु ९६०

जम्मा रकम : रु १६, २६, २४०

आ.व. २०७८/२०७९ सुर्खेत जिल्ला दररेट अनुसार

प्रकाशन समूह

यस पुस्तिका तयारीमा योगदान गर्नेहरू:

सामग्री संयोजन र लेखन :

गीता भण्डारी, आर्किटेक्ट
रचना कंसाकार, सिनियर इन्फ्रस्ट्रक्चर
अदिति ढकाल, शहरी योजनाकार
करुणा शाक्य, सिभिल इन्जिनियर

प्राविधिक र समग्र पुनरावलोकन :

डा. रमेश गुरागाई, उप-कार्यकारी निर्देशक
सुमन प्रधान, स्ट्रक्चरल इन्जिनियर

भवन डिजाइन :

कृति तिवारी, वरिष्ठ स्ट्रक्चरल इन्जिनियर
प्रयास मल्ल, स्ट्रक्चरल इन्जिनियर
आशिष तिवारी, स्ट्रक्चरल इन्जिनियर

लागत अनुमान :

सन्तोष खड्का, सिभिल इन्जिनियर
शमिर कुमार सिंह, सिभिल इन्जिनियर

फिल्डमा भवन अध्ययन :

रबिन्द्र प्रसाद बोहरा, सिभिल इन्जिनियर
दर्शन मल्ल, सिभिल इन्जिनियर
बालकृष्ण लम्साल, सिभिल इन्जिनियर
जगदिश बिष्ट, सिभिल इन्जिनियर
दिर्घ प्रसाद आचार्य, सिभिल इन्जिनियर
सुजन राई, सिभिल इन्जिनियर
समिर भट्ट, सिभिल इन्जिनियर
क्षितिज भट्ट, सिभिल इन्जिनियर

भाषा पुनरावलोकन :

खड्ग सेन ओली, पैरवी तथा बाह्य सम्बन्ध प्रबन्धक

साज सज्जा :

चन्दन ध्वज राना मगर, ग्राफिक डिजाइनर

“मेरो सुरक्षित गाउँ” कार्यक्रम कार्यन्वयन समूह:

कार्यक्रम निर्देशक - सूर्य नारायण श्रेष्ठ

कार्यक्रम प्रबन्धक - सुमन प्रधान

कार्यक्रम उप-प्रबन्धक - शरद वाग्ले

कार्यक्रम उप-प्रबन्धक - किशोर तिमिसिना

कार्यक्रम संयोजक - करुणा शाक्य

कार्यक्रम संयोजक - अनुप पौडेल

कार्यक्रम संयोजक - शमिर कुमार सिंह

वरिष्ठ स्ट्रक्चरल इन्जिनियर- कृति तिवारी

शहरी योजनाकार - अदिति ढकाल

शहरी योजनाकार -बिनु महर्जन

आर्किटेक्ट- गीता भण्डारी

जि.आइ.एस अफिसर- बुद्धि राज श्रेष्ठ

संचार अधिकृत - पवित्रा के सी

प्रशासन सहायक - सृजना खड्का

कार्यक्रम अधिकृत - रबिन्द्र प्रसाद बोहरा

कार्यक्रम अधिकृत - दर्शन मल्ल

कार्यक्रम अधिकृत - बालकृष्ण लम्साल

कार्यक्रम अधिकृत - जगदिश बिष्ट

कार्यक्रम अधिकृत -दिर्घ प्रसाद आचार्य

कार्यक्रम अधिकृत -सुजन राई

कार्यक्रम अधिकृत -समिर भट्ट

कार्यक्रम अधिकृत - क्षितिज भट्ट

सामाजिक विकास अधिकृत - रन्जु ढुङ्गाना

सामाजिक विकास अधिकृत - चिरन्जिवी भुसाल

सामाजिक विकास अधिकृत - पुष्प खड्का

प्रकाशक : भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET)

प्रकाशन श्रृंखला : NSET-135-2022

© NSET

प्रकाशक:

भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (NSET)

घर-६५, CR-१३, सैबु आवास, भैसेपाटी, ललितपुर महानगरपालिका-२५, नेपाल, पो.व. नं. १३७७५, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं.: (९७७-१) ५५९१०००, फ्याक्स नं.: (९७७-१) ५५९२६९२, ई-मेल: nset@nset.org.np, वेब साइट: www.nset.org.np